AN INTRODUCTION TO INTERNET GOVERNANCE

เปิดประตูสู่การอภิบาลอินเทอร์เน็ต

เขียน
โจวาน เคอร์บาลิจา

แปล
พิภพ อุดมอิทธิพงศ์

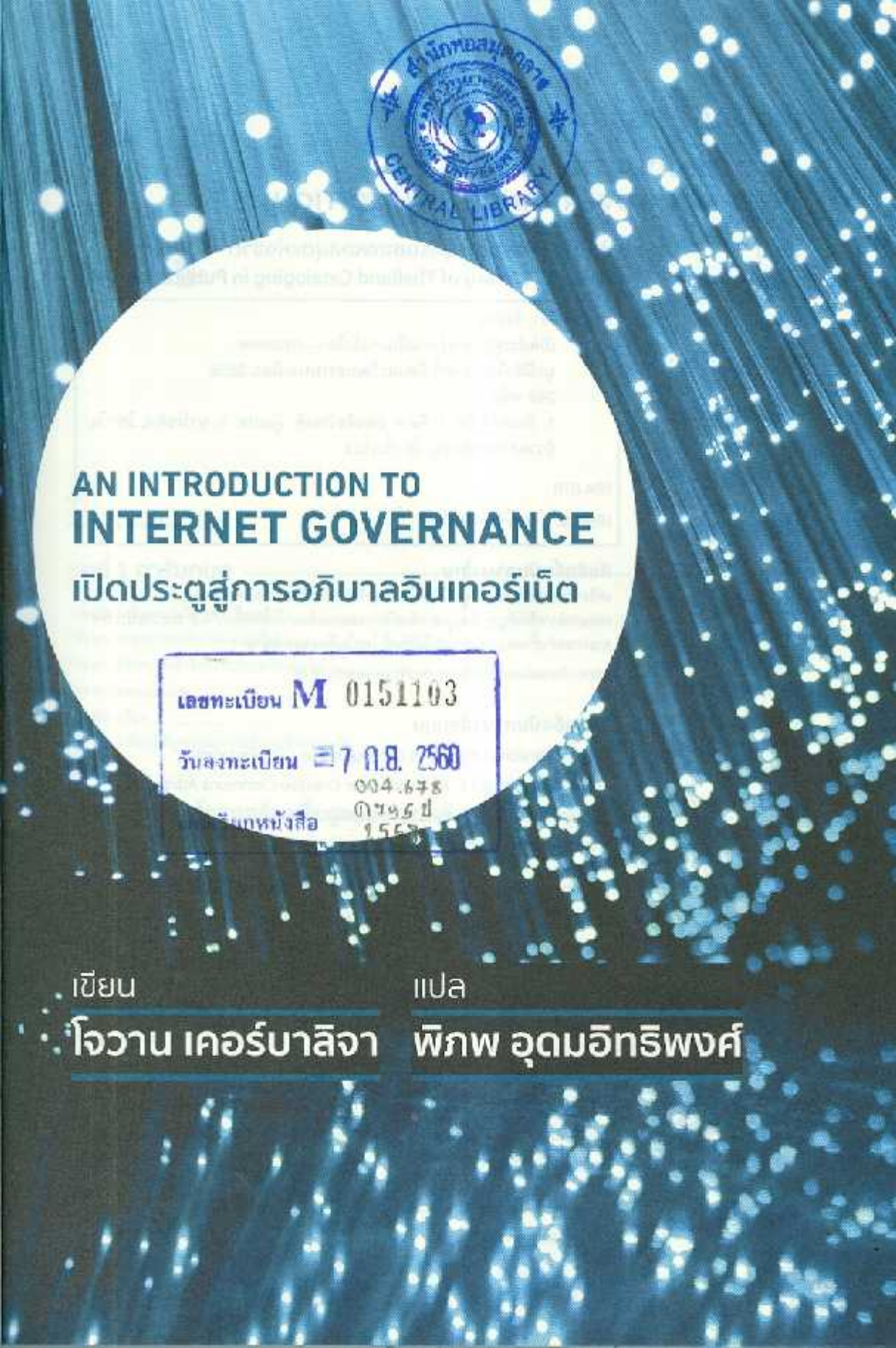

AN INTRODUCTION TO INTERNET GOVERNANCE

เปิดประตูสู่การอภิบาลอินเทอร์เน็ต

สำนักหอสมุดกลาง
CENTRAL LIBRARY
เลขทะเบียน M 0151103
วันลงทะเบียน 17 ก.ย. 2560
004.678
ก๖๘๕ ป
1563

เขียน
โจวาน เคอร์บาลิจา

แปล
พิภพ อุดมอิทธิพงศ์

เปิดประตูสู่การอภิบาลอินเทอร์เน็ต

AN INTRODUCTION TO INTERNET GOVERNANCE (6TH EDITION)

เขียน
Jovan Kurbalija

แปล
พิรเพ อุทมอิทธิพงศ์

บรรณาธิการแปล
ภูมิ น้ำวล
อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล

พิสูจน์อักษร
ภูมิ น้ำวล

จัดหน้าและปก
วศิน ปฐมหยก

ประสานงาน
รลิตา รังสรรค์วิวัฒน์

จัดพิมพ์
มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมพลเมือง

พิมพ์ครั้งที่ 1
มิ.ย. 2558
จำนวน 2,000 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เคลย์บาลิจา, โจวาน.
เปิดประตูสู่การอภิบาลอินเทอร์เน็ต.-- กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมพลเมือง, 2558.
248 หน้า.
1. อินเทอร์เน็ต. I. พิรเพ อุทมสิทธิพงศ์, ผู้แปล. II. มาร์เซลิก, โจวาน, ผู้วาดภาพประกอบ. III. ชื่อเรื่อง.

004.678

ISBN 978-616-92402-0-4

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาไทย
เครือข่ายพลเมืองเน็ต มูลนิธิเพื่ออินเทอร์เน็ตและวัฒนธรรมพลเมือง เผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์แบบแสดงที่มา 4.0 ระหว่างประเทศ สามารถทำซ้ำและเผยแพร่ต่อได้ทันที โดยไม่ต้องขออนุญาต
https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

ลิขสิทธิ์ฉบับภาษาอังกฤษ
Original version in English is copyrighted by DiploFoundation.
The English version is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported license.
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/

The translation and publication of this book in other languages is encouraged. For more information, please contact diplo@diplomacy.edu

สนับสนุนการแปลและจัดพิมพ์
เครือข่ายสมาคมผู้สื่อข่าวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAPA) และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งสวีเดน (SIDA)

The production and publication of this Thai translation is supported by Southeast Asian Press Alliance and Swedish International Development Cooperative Agency.

ต้องการสั่งหนังสือเพื่อการเรียนการสอนหรือการอบรม โปรดติดต่อ contact@thainetizen.org

จัดทำต้นฉบับ : บริษัท รีเอ็กซ์เซ็นท์ จำกัด (มหาชน)
เลขที่ 1858/87-90 ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260
โทรศัพท์ 0-2739-8222, 0-2739-8000 โทรสาร 0-2739-8388-9 http://www.serec.com

สารบัญ

คำนำ 6
คำอธิบายสัญลักษณ์ 8

บทที่ 1 อารัมภบท 13

ความหมายของอินเทอร์เน็ต 14
วิวัฒนาการของอินเทอร์เน็ต 16
ความสำคัญของอินเทอร์เน็ต 27
แนวทางและแนวคิด 28
การเทียบเคียง 36
การจัดหมวดหมู่ปัญหาของการใช้อินเทอร์เน็ต 42
อ้างอิง 45

บทที่ 2 ตะกร้าโครงสร้างพื้นฐานและการกำหนดมาตรฐาน 49

โครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคม 51
ความหมายของโทรคมนาคม 54
ระบบปฏิบัติการ 57
รูปแบบไฟล์ 61
การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต 64
การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการแบบต่าง 66
ความเป็นมาของเครือข่าย 68
มาตรฐานเว็บไซต์ 78
ตลาดอิเล็กทรอนิกส์ 80
การหลอมรวมสื่อ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และมือถือ 82
ทะเบียนดอเมน 85
ภาษาโปรแกรม 92
สรุป 94
อ้างอิง 98

บทที่ 3 ตะกร้ากฎหมาย — 111

เครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศ — 114
[illegible] — 117
สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา — 122
เครื่องหมายการค้า — 128
สิทธิบัตร — 128
อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ — 129
กฎหมายแรงงาน — 130
ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูล — 132
การทำกับดูแลระหว่างประเทศด้านความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูล — 135
อ้างอิง — 138

บทที่ 4 ตะกร้าเศรษฐกิจ — 147

อีคอมเมิร์ซ — 149
เศรษฐกิจของเนื้อหาอินเทอร์เน็ต — 153
เศรษฐกิจของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต — 155
อินทรีย์ อีดีดี และเงินสกุลดิจิทัล — 157
การคุ้มครองผู้บริโภค — 159
ภาษีอากร — 162
การเงินดิจิทัล — 163
อ้างอิง — 166

บทที่ 5 ตะกร้าการพัฒนา — 173

ช่องว่างดิจิทัล — 177
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต — 179
การเข้าถึงสนุนทางการเงิน — 181
แรงจูงใจทางวัฒนธรรม — 181
แรงจูงใจนโยบายและสถาบัน — 182
อ้างอิง — 184

บทที่ 6 ตะกร้าสังคม-วัฒนธรรม — 187

สิทธิมนุษยชน — 188
สิทธิของผู้พิการ — 190
นโยบายเกี่ยวกับเด็ก — 191
การศึกษา — 195
ความหลากหลายของเพศในโลกออนไลน์ — 198
ความหลากหลายด้านภาษาและวัฒนธรรม — 200
สมบัติสาธารณะระดับโลก — 202
อ้างอิง — 204

บทที่ 7 ผู้มีบทบาทในการอภิบาลอินเทอร์เน็ต 211

รูปแบบของรัฐบาล 213
ภาคธุรกิจ 220
ภาคประชาสังคม 222
หน่วยงานระหว่างประเทศ 223
ประชาคมวิชาการด้านเทคนิค 224
คณะกรรมการร่วมว่าด้วยการจัดสรรที่อยู่และหมายเลขทางอินเทอร์เน็ต (ICANN) 226
ข้อสังเกต 228

บทที่ 8 ภาคผนวก 235

เป้าหมายของการอภิบาลอินเทอร์เน็ต 237
ลูกบาศก์การอภิบาลอินเทอร์เน็ต 239

คำนำ

ในปี 2004 ตอนที่ผมบอกกับเพื่อนว่าทำอะไรในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มปฏิบัติการการอภิบาลอินเทอร์เน็ต (Working Group on Internet Governance - WGIG) พวกเขามักเชิญผมให้ไปร่วมเครื่องดื่มหรือให้ไปช่วยติดตั้งซอฟต์แวร์ใหม่ พวกเขาเองว่าผมคงทำอะไรบางอย่างเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นั่นเอง ผมจำได้ว่าเคยรู้สึกหงุดหงิดเล็กน้อยกับเพื่อนสมาชิกใน WGIG โดยเฉพาะเขาว่าจะอธิบายสิ่งที่ตัวเองทำให้กับเพื่อน ครูชีวิต และลูกของตัวเองฟังอย่างไร เช่นเดียวกับผม พวกเขาก็มีปัญหาในการอธิบาย เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้ผมเริ่มออกแบบและจัดเตรียมต้นฉบับในเบื้องต้นสำหรับ Diplo รวมทั้งภาพวาดต่างๆ เกี่ยวกับการอภิบาลอินเทอร์เน็ต

ทุกวันนี้ ผ่านไป 10 ปี คนที่เคยเรียกผมไปช่วยติดตั้งเครื่องปริ้นต์กลับมาหาผมพร้อมคำถามว่าจะรักษาความเป็นเจ้าของข้อมูลในเฟซบุ๊ก (Facebook) ได้อย่างไร หรือทำอย่างไรลูกๆ จะสามารถท่องอินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย พวกเขากังวลมากขึ้นเกี่ยวกับการทำสงครามทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์และความเสี่ยงในโลกอินเทอร์เน็ต พอๆ กับเรื่องปริมาณน้ำ โรงไฟฟ้า และโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับเมืองและประเทศของตนเอง คิดดูสิว่าเรามาไกลแค่ไหนแล้ว!

การอภิบาลอินเทอร์เน็ตเริ่มเป็นที่รับรู้ของสาธารณชนมากขึ้นเรื่อยๆ สังคมสมัยใหม่ต้องพึ่งพาอินเทอร์เน็ต และยิ่งทำให้สังคมใจการอภิบาลอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จากที่แต่เดิมให้ประโยชน์แต่คนจำนวนน้อย การอภิบาลอินเทอร์เน็ตเริ่มเกี่ยวข้องกับพวกเราทุกคนไม่มากก็น้อย ไม่ว่าเราจะเป็นหนึ่งใน 2.9 พันล้านคนที่ใช้อินเทอร์เน็ต หรือผู้ที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตแต่ยังต้องพึ่งพาบริการต่างๆ ซึ่งอินเทอร์เน็ตอำนวยประโยชน์ให้

การอภิบาลอินเทอร์เน็ตเกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ในโลกอิเล็กทรอนิกส์อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ (e-business) หรือการสร้างเครือข่ายผ่านเฟซบุ๊ก แต่จะนั้นก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องที่กว้างกว่านั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทหาร นักกฎหมาย นักการทูต และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่การให้บริการสาธารณะ หรือการรักษาความปลอดภัย ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น การอภิบาลอินเทอร์เน็ตและโดยเฉพาะการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและสิทธิมนุษยชนยังเป็นจุดเด่นในการทำงานของบรรดานักวิจารณ์กรรมภาคประชาสังคมและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ สำหรับนักวิชาการและผู้ผลิตนวัตกรรมทั่วโลก การอภิบาลอินเทอร์เน็ตต้องรับประกันว่าระบบอินเทอร์เน็ตจะเปิดกว้างต่อการพัฒนาและนวัตกรรม นักประดิษฐ์สำหรับโลกอนาคตอย่างกูเกิล (Google) สไกป์ (Skype) เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ (Twitter) เกิดขึ้นมาแล้ว และกำลังท่องเน็ต ความคิดสร้างสรรค์และความเป็นเลิศของพวกเขาไม่ควรถูกปิดกั้น หากควรได้รับการส่งเสริมเพื่อค้นหาวิธีการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตแบบใหม่และสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

ผมหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะให้ข้อมูลเบื้องต้นที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายเกี่ยวกับการอภิบาลอินเทอร์เน็ต สำหรับบางท่าน นี่อาจเป็นครั้งแรกที่ได้สัมผัสหัวข้อนี้ สำหรับท่านอื่นๆ หนังสือเล่มนี้อาจช่วยเติมเต็มสิ่งที่ท่านขาดอยู่ในแวดวงเฉพาะด้านของท่าน ไม่ว่าจะเป็นงานด้านสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ การค้าอิเล็กทรอนิกส์ การอภิบาลอิเล็กทรอนิกส์ และงานในสิ่งอิเล็กทรอนิกส์อื่นใด ซึ่งล้วนเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นการอภิบาลอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์เบื้องหลังแนวทางหลากหลายดังกล่าวคือความพยายามที่จะนำอินเทอร์เน็ตให้เป็นช่องทางบูรณาการอันเปี่ยมความสามารถสำหรับประชาชนหลายพันล้านคนทั่วโลก อย่างน้อยสุด ผมหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยกระตุ้นความอยากรู้และกระตุ้นให้ท่านศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นสำคัญและมีอิทธิพลนี้ ก้าวให้ทันปัจจุบันเข้าไว้ และติดตามพัฒนาการใหม่ๆ ได้ที่ http://www.diplomacy.edu/capacity/IG

โจวาน เคอร์บาลิจา
ผู้อำนวยการ DiploFoundation
หัวหน้าเวทีอินเทอร์เน็ตเจนีวา (Geneva Internet Platform)

กันยายน 2014

คำนำฉบับภาษาไทย

ชีวิตในสังคมสารสนเทศทุกวันนี้ เราทุกคนล้วนเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตในทางใดทางหนึ่ง แม้เราจะไม่ใช่ "ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต" โดยตรงก็ตาม

บางทางโทรทัศน์ที่เรารับชมส่วนหนึ่งถูกส่งผ่านสำนักข่าวต่างประเทศมาทางอินเทอร์เน็ต อีกส่วนหนึ่งถูกคัดเลือกจากบทสนทนาบนสื่อสังคมออนไลน์ สินค้าที่เราจับจ่ายในตลาดจำนวนหนึ่งถูกสั่งซื้อมาจากประเทศอื่น โดยใช้อีเมลเป็นช่องทางเชื่อมคู่ค้าข้ามพรมแดน เช่นเดียวกับการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (ซึ่งอาจกำลังตัดสินใจอะไรบางอย่างที่จะกระทบกับตัวเรา) ที่การประชุมแบบเห็นหน้าด้วยเว็บแคมหรือส่งเอกสารผ่านไปรษณีย์แบบดั้งเดิมกลายเป็นเรื่องยุคก่อน

ที่ผ่านมาประเทศไทย ก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ที่มีความพยายามจะจัดการหรือกำกับกิจกรรมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การบริหารซิงโครนของไทยทั้งโนอักษรละตินและอักษรไทย การเตรียมความพร้อมสู่การใช้หมายเลขไอพีรุ่นใหม่ การออกตราสัญลักษณ์รับรองความปลอดภัยในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ให้กับร้านค้า การศึกษาเพื่อจัดตั้งศูนย์รับแจ้งร้องเรียนสำหรับผู้บริโภคสินค้าและบริการออนไลน์ การส่งเสริมการสร้างเนื้อหาที่เข้าถึงได้โดยทุกคน (จะใช้ตาดูอย่างเดียวก็ได้ หรือจะใช้หูฟังอย่างเดียวก็ได้แล้วแต่สะดวก เป็นต้น) การจำกัดการแสดงออกออนไลน์ที่รัฐบาลมองว่าอาจขัดศีลธรรมและเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ การลิดระดับเนื้อหาและใช้ซอฟต์แวร์คัดกรองในระบบเครือข่ายของโรงเรียนเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากเนื้อหาไม่เหมาะสมกับวัย หรือการที่ผู้เขียนกระทุ้งแจ้งเตือนผู้อ่านว่ากระทู้รีวิวหนังของตัวเอง เปิดเผยเนื้อหาบางส่วนของภาพยนตร์"

จะเห็นได้ว่า ประเด็นของการกำกับหรือกำกับการนี้ มีหลากหลาย หลายประเด็นไม่ได้เกี่ยวกับตัวอินเทอร์เน็ตในเชิงเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังคาบเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าประเด็นเหล่านี้วางซ้อนกันเป็นชั้นๆ ทับกันอยู่บนพื้นที่อินเทอร์เน็ตเดียวกัน นอกจากนี้ ด้วยความซับซ้อน และทับซ้อน-ของประเด็น ที่ทำให้ในแต่ละประเด็นอาจมีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งประชาชนทั่วไป ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน ที่จำเป็นหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องร่วมกันหารือเพื่อหาทางออก

ด้วยเหตุนี้ ทิศทางของการจัดการกับอินเทอร์เน็ตในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จึงมีแนวโน้มจะ เป็นการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วน ผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) จากหลายภาคส่วนที่ทำงานกันในหลายระดับ อย่างที่เรียกกันว่า "multistakeholder governance model" หรือการตัดสินใจด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ผ่านการปรึกษาหารือ การทำประชาพิจารณ์ ซึ่งในบางครั้ง (แต่ไม่จำเป็น) ก็อาจจะนำไปสู่การสร้างระเบียบข้อบังคับหลวมๆ ที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เพื่อใช้กับประเด็นเฉพาะด้านร่วมกัน

แต่โดยสำคัญความซับซ้อนและความใหม่ของประเด็นอินเทอร์เน็ตก็มาพลอยทำให้เกิดความต้องการอันหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่ต้องการการมีส่วนร่วมมากขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตที่ทุกคนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน ความขัดแย้งก็ดูจะยิ่งทวีมากขึ้น เพราะหลายเรื่องหลายคำถามเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน หรือเป็นเรื่องเก่าที่บริบทสังคมเรียกร้องให้เราทำความเข้าใจกับมันใหม่

การริเริ่มแปลหนังสือ An Introduction to Internet Governance เล่มนี้ จึงเป็นความพยายามอันหนึ่ง ที่จะเปิดประตูให้คนไทยได้เข้าใจการอภิบาลอินเทอร์เน็ต มากขึ้น เพื่อจะได้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาเปลี่ยนแปลงประเด็นต่างๆ ได้อย่างมั่นใจขึ้น ทั้งในเวทีระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับระหว่างประเทศ เพราะการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับนโยบายของเครือข่ายสารสนเทศข้ามพรมแดนนี้ ไม่ว่าจะโดยใครหรือที่ไหน สุดท้ายก็จะส่งผลกับชีวิตของเราอยู่ดี

เราจะอยู่เฉยๆ รอให้คนอื่นมาตัดสินชะตาชีวิตของเรา หรือจะลุกขึ้นส่งเสียงแสดงข้อเท็จจริงจากพื้นที่ของเราให้คนอื่นๆ ได้รู้ เอ่ยความคิดเห็นของเราว่าอินเทอร์เน็ตควรทำงานอย่างไร -- ถ้าเลือกอย่างหลัง เราหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นก้าวแรกให้กับทุกคนได้